

Landeninformatie Armenië

Datum
26 april 2022

Ons kenmerk
3780575

Armenië

Deze herbeoordeling is uitgevoerd op basis van de volgende bronnen.

- Amnesty International
- EUAA/andere lidstaten via EUAA (eerder: EASO)
- Europese Commissie
- Freedom House
- Human Rights Watch
- International Crisis Group
- International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA)
- NRC Handelsblad
- Ombudsman Armenië (Human Rights Defender of the Republic of Armenia)
- Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE)
- Raad van Europa
- Reporters Without Borders - World Press Freedom Index
- Rule of Law Index
- The Humanitarian Data Exchange
- US State Department
- UNHCR

De onderstaande herbeoordeling heeft betrekking op de Republiek Armenië. Nagorno-Karabach komt enkel aan de orde voor zover de situatie rond Nagorno-Karabach invloed heeft op de situatie in de Republiek Armenië.

Freedom House geeft Armenië in 2022 een algemene score van 55 van de 100 punten. Dat is dezelfde score als in 2021 en twee punten hoger dan in 2020 en vier punten hoger dan in 2019. Freedom House kwalificeert Armenië als 'partly free'. Freedom House geeft Armenië een score van 23 uit 40 op 'political rights'. Dat is een punt meer dan in 2021, twee punten meer dan in 2020 en drie punten meer dan in 2019. Op de dimensie 'civil liberties' geeft Freedom House Armenië in haar rapportage van 2022 een score van 32 uit 60. Dat is een punt minder dan in 2021, dezelfde score als in 2020 en een punt meer dan in 2019¹.

Op het onderdeel *democratisch bestuur* noemt de Europese Commissie Armenië een volwaardige democratie. Volgens de commissie zijn verdere stappen gezet om goed bestuur en de rechtsstaat te verbeteren, voortbouwend op de democratische verandering die de 'fluwelen revolutie' van

¹ <https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2022>,
<https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2021>,
<https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2020>,
<https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2019>

2018 teweegbracht². Corruptie blijft een probleem. Amnesty International meldt dat beloofde hervormingen op het gebied van justitie en corruptiebestrijding vastliepen. Twee van de redenen daarvoor zijn volgens Amnesty het conflict rond Nagorno-Karabach en de COVID-pandemie, die beide in 2020 de economie en het gezondheidszorgsysteem teisterden³.

Freedom House meldt dat het Armeense leger in februari 2021 het aftreden eiste van premier Pashinyan. Aanleiding was het ontslag van de hoogste militaire officier van het land. Ook waren er maandenlange anti-regeringsprotesten als gevolg van onvrede over de inhoud van het vredesakkoord met Azerbeidzjan na het in 2020 opgelaaide militaire conflict in en rond Nagorno-Karabach. Pashinyan weigerde aanvankelijk af te treden en beschuldigde het leger van een poging tot staatsgreep. In april 2021 trad hij toch af en werden er vervroegde parlementsverkiezingen uitgeroepen. Op 21 juni 2021 vonden deze verkiezingen plaats⁴. Volgens de 'International Election Observation Mission', bestaande uit afgevaardigden van de OVSE en Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa, waren deze verkiezingen competitief en over het algemeen goed georganiseerd. Tegelijkertijd was er volgens hen sprake van grote polarisatie en steeds opruiender retoriek van belangrijke kandidaten⁵. Pashinyan's partij won een stabiele meerderheid met 53,9 procent van de stemmen. De partij van Robert Kocharyan, oud-President van Armenië, behaalde 21,1 procent van de stemmen. Pashinyan werd opnieuw premier⁶. Human Rights Watch meldt dat met de duidelijke overwinning voor Pashinyan's partij en zijn herbevestiging als premier de hiervoor genoemde politieke crisis grotendeels werd opgelost. Verder meldt ook Human Rights Watch dat internationale waarnemers de verkiezingen beoordeelden als concurrerend en in overeenstemming met internationale normen⁷.

Op het onderdeel de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* geven verschillende bronnen aan dat de wapenstilstand van 2020 grotendeels standhield, die een einde maakte aan het opgelaaide zes weken durende militaire conflict tussen Armenië en Azerbeidzjan in en rond Nagorno-Karabach. Tegelijkertijd zorgen periodieke incidenten voor een fragiele situatie nabij de grens tussen Armenië en Azerbeidzjan en in en rond Nagorno-Karabach. Deze incidenten bedreigen de veiligheid en het levensonderhoud van burgers die wonen langs de grens tussen Armenië en Azerbeidzjan. Zowel in mei 2021 als in november 2021 was er sprake van (grootschalige) vijandelijkheden rond de grenzen, waarbij ook slachtoffers vielen⁸.

Data afkomstig van het Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) bieden inzicht in het aantal gerapporteerde overlijdens in Armenië gerelateerd aan 'political violence events' (PVE) en 'civilian targeting events' (CTE). In de periode van augustus 2019 tot en met februari 2022 werden de volgende aantallen gerapporteerd. Het betreft hier vooral voorvallen in de directe omgeving van de grens van Armenië met Azerbeidzjan⁹.

- 56 overlijdens in Armenië gerelateerd aan PVE's, met pieken in oktober 2020 (18 overlijdens) en november 2021 (14 overlijdens). In de resterende maanden werden per maand vijf of minder overlijdens in Armenië gerelateerd aan PVE's.
- 6 overlijdens in Armenië gerelateerd aan CTE's; vijf overlijdens in oktober 2020 en één in november 2020.¹⁰

De Europese Commissie geeft aan dat Armenië in de verslagperiode belangrijke stappen nam om de mensenrechten te verbeteren, maar dat er nog veel uitdagingen blijven bestaan. In december 2019 werden de nationale mensenrechtenstrategie 2020-2022 en het bijbehorende actieplan

² https://eeas.europa.eu/sites/default/files/armenia_partnership_implementation_report_2020.pdf

³ <https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/armenia/report-armenia/>

⁴ <https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2022>, NRC Handelsblad, 21 juni 2021, 'huidige Armeense premier wint parlementsverkiezingen'

⁵ https://www.osce.org/files/f/documents/5/4/502386_0.pdf

⁶ <https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2022>

⁷ <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/armenia>

⁸ <https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2022>, <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/armenia>, <https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/armenia/>, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/armenia/>

⁹ <https://www.crisisgroup.org/content/nagorno-karabakh-conflict-visual-explainer>

¹⁰ <https://data.humdata.org/dataset/armenia-acled-conflict-data>

aangenomen. De mensenrechtenstrategie voorziet in een duidelijker en doeltreffender monitoring- en evaluatiemechanisme. Ze zijn opgesteld in nauw overleg met maatschappelijke organisaties en beoordeeld door internationale deskundigen met steun van de EU¹¹.

Het US State Department meldt in het 2021 country report on human rights over Armenië dat mishandeling, foltering en onmenselijke en vernederende behandeling expliciet zijn verboden in de wet. Niettemin wordt in hetzelfde rapport onder belangrijke mensenrechtenkwesties, net als voorgaande jaren, melding gemaakt van foltering en onmenselijke en vernederende behandeling in detentie. De eerste veroordeling in een folterzaak sinds in 2015 een nieuwe definitie van foltering in het wetboek van strafrecht werd aangenomen, vond plaats op 28 december 2021. Twee politieagenten werden schuldig bevonden aan het plegen van foltering en veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf. Ook Human Rights Watch maakt hier melding van en geeft aan dat het vaak onbestraft blijft, zelfs wanneer er strafrechtelijk onderzoek wordt ingesteld naar beschuldigingen hiervan. Andere mensenrechtenkwesties die het US State Department (opnieuw) noemt zijn willekeurige detentie, slechte gevangenisomstandigheden, ernstige problemen met de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, ernstige beperkingen van de vrijheid van meningsuiting en de media, willekeurige inmenging in de privacy, mensenhandel, misdrijven waarbij sprake is van geweld of dreiging met geweld tegen personen uit het maatschappelijk middenveld en LHBTI en kinderarbeid¹².

De grondwet en wet voorzien in het recht op *vrijheid van meningsuiting* en een vrije pers. De Europese Commissie schrijft dat mediakanalen die banden hebben met oppositiegroepen vrij opereren en goed zijn gefinancierd. Bovendien is er een verbetering opgetreden in de depolitisering van de publieke radio- en tv-stations. Er lopen discussies over de vraag of het werkelijke eigendom van mediakanalen bekend en openbaar moet worden gemaakt. De verspreiding van desinformatie vormt een uitdaging in Armenië. Verder lijdt het beroep van journalist in Armenië onder een gebrek aan prestige en vrij slechte formele scholing, aldus de Europese Commissie¹³.

Reporters without Borders geeft aan dat de diversiteit van de media is gegroeid, maar volgens de organisatie valt het redactionele beleid van de belangrijkste tv-zenders samen met de belangen van hun eigenaren. Ze uiten bezorgdheid over de hoeveelheid gerechtelijke procedures tegen journalisten en over excessen in de strijd tegen nepnieuws. De betrokkenheid van de veiligheidsdiensten bij de bestrijding van desinformatie en pogingen om wetgeving op te stellen zonder voorafgaande discussie met het maatschappelijk middenveld en journalisten zijn volgens Reporters without Borders alarmerend. Maar onderzoeksjournalistiek floreert online en kan volgens de organisatie een belangrijke rol spelen in de strijd tegen corruptie¹⁴.

Freedom House meldt dat de regering in 2021 verschillende nieuwe beperkingen oplegde aan de journalistieke vrijheden, waaronder het beperken van de bewegingsvrijheid van journalisten in het parlement en in delen van de regio Syunik. Deze maatregelen zijn op grote schaal veroordeeld door lokale en internationale organisaties. Ook nam volgens Freedom House het geweld tegen journalisten in 2021 toe. De 'Committee to Protect Freedom of Expression', een lokale NGO, telde vanaf oktober 2021 meer dan 20 gevallen van geweld tegen leden van de media. Human Rights Watch meldt dat in de eerste zes maanden van 2021 dezelfde NGO 15 zaken registreerde (17 slachtoffers) van fysiek geweld tegen journalisten door zowel publieke als niet-publieke figuren. Freedom House geeft aan dat het parlement het richten van ernstige beledigingen aan het adres van ambtenaren en publieke figuren in juli 2021 strafbaar stelde. Ten minste 9 strafzaken werden vervolgens gestart tegen mensen die werden beschuldigd van het beledigen van publieke figuren, onder meer van Pashinyan. Journalistenverenigingen en mensenrechten-NGO's hebben hun bezorgdheid geuit dat de wet gemakkelijk kan worden misbruikt om de vrijheid van meningsuiting

¹¹ https://eeas.europa.eu/sites/default/files/armenia_partnership_implementation_report_2020.pdf

¹² <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/armenia/>,
<https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/armenia>

¹³ https://eeas.europa.eu/sites/default/files/armenia_partnership_implementation_report_2020.pdf

¹⁴ <https://rsf.org/en/armenia>

in te perken en politieke druk uit te oefenen op mediaorganisaties die politici bekritisieren. Amnesty International en het US State Department bevestigen dit beeld¹⁵.

De Commissaris voor de Mensenrechten heeft zich bezorgd getoond over de strafrechtelijke vervolging die is ingesteld tegen Sashik Sultanyan. Hij is aangeklaagd wegens het aanzetten tot haat, nadat hij in een artikel kritiek had geleverd op de mensenrechtensituatie van de Yezidi-bevolkingsgroep in Armenië. Andere bronnen, waaronder Human Rights Watch, noemen dit ook¹⁶.

Armenië staat momenteel op de 63^e plaats van de World Press Freedom Index van Reporters without Borders. Dat is twee plaatsen lager dan in 2020 en in 2019. Ter vergelijking: Noorwegen staat momenteel op de eerste plaats en Eritrea op de 180ste (laatste) plaats¹⁷.

Het US State Department meldde in haar rapport over 2020 dat mensenrechten- en andere maatschappelijke organisaties en individuele mensenrechtenactivisten te maken konden krijgen met intimidatie en (doods)bedreigingen. Volgens het US State Department nam deze trend in 2019 en 2020 toe. In het rapport over 2021 meldt het US State Department dat NGO's melding bleven maken van toenemende bedreigingen. Dergelijke intimidatie nam verschillende vormen aan. Het zou zich vooral richten op personen die zich inzetten voor mensenrechten, vrouwen- en kinderrechten en een betere rechtshandhaving en justitiële hervormingen, met name de 'Open Society Foundation'.

Als gevolg van haatcampagnes zijn volgens het US State Department sinds 2020 steeds meer academici en andere opiniemakers terughoudend om hun mening te uiten, vooral online. Als gevolg hiervan nam het constructieve discours rond mensenrechten en andere belangrijke zaken af.

Volgens US State Department heeft de regering nagelaten om maatschappelijke organisaties te beschermen tegen desinformatie of bedreigingen. De regering heeft in 2020 wetgeving aangenomen die publieke oproepen tot geweld criminaliseert. De regering heeft deze echter niet gebruikt om dergelijke oproepen gericht tegen actoren uit het maatschappelijk middenveld te vervolgen¹⁸. Andere bronnen noemen het bovenstaande niet of beperkt. Human Rights Watch meldt op dit punt dat het oplaaien van het conflict rond Nagorno-Karabach en de politieke crises leidden tot verhitte publieke debatten en dat de toespraken van parlementsleden en andere overheidsfunctionarissen vaak opruiende teksten bevatten, die soms gericht waren tegen mensenrechtenverdedigers- en activisten. Amnesty International geeft aan dat de overheid er niet in slaagde om bedreigingen tegen NGO's en de media effectief te onderzoeken¹⁹.

De grondwet voorziet in de *vrijheid van geloofsovertuiging* en deze wordt over het algemeen ook gerespecteerd. De grondwet merkt de Armeens Apostolische Kerk aan als de nationale kerk, maar voorziet ook in scheiding van 'religieuze organisaties' en de staat²⁰.

De grondwet en de wet voorzien in de *vrijheid van vereniging* en deze wordt over het algemeen ook gerespecteerd. De Europese Commissie geeft aan dat de wetgeving op dit punt in lijn is met internationale standaarden. De vrijheid van vereniging werd in 2020 beperkt. Eerst vanwege de noodtoestand die dat jaar van maart tot september gold vanwege COVID en vervolgens van september tot eind 2020 vanwege het opgelaaide militaire conflict rond Nagorno-Karabach. In aanloop naar de parlementsverkiezingen van 2021 vonden in het hele land antiregeringsprotesten

¹⁵ <https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2022>,
<https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/armenia/report-armenia/>,
<https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/armenia/>

¹⁶ <https://rm.coe.int/letter-to-the-prosecutor-general-of-armenia-by-dunja-mijatovic-council/1680a49e10>,
<https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/armenia>

¹⁷ <https://rsf.org/en/ranking/2021#>, <https://rsf.org/en/ranking/2020#>, <https://rsf.org/en/ranking/2019#>

¹⁸ <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/armenia/>

¹⁹ <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/armenia>,
<https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/armenia/report-armenia/>

²⁰ <https://www.state.gov/reports/2020-report-on-international-religious-freedom/armenia/>,
<https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2022>

plaats. Ondanks enkele incidenten met de politie en de tijdelijke detentie van demonstranten, konden demonstraties meestal zonder belemmeringen doorgang vinden.

Op het gebied van *bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden* komt het beeld naar voren dat LHBTI te maken blijven houden met intimidatie, discriminatie en geweld. Angst voor discriminatie en mogelijke vernedering als gevolg van de openbaarmaking van de seksuele geaardheid of genderidentiteit zorgt ervoor dat veel LHBTI geen aangifte doen, zelfs wanneer de tegen hun gepleegde misdrijven duidelijk anti-LHBTI gemotiveerd zijn. Wanneer er wel aangifte wordt gedaan, blijft het onderzoek vervolgens vaak achter. Er bestaat geen anti-discriminatiewetgeving die deze groep beschermt.

ILGA Europe noemt in de 'annual review of the human rights situation of lesbian, gay, bisexual, trans and intersex people in Armenia' over de periode van januari tot december 2021 verschillende voorbeelden van intimidatie, discriminatie en geweld tegen LHBTI. ILGA meldt 27 gevallen van fysiek of seksueel geweld en dreigementen met geweld tegen LHBTI in 2021, waarvan 14 door familieleden. Daarnaast worden 18 gevallen van huiselijk geweld gemeld, waaronder 3 minderjarigen. In de meeste gevallen gaat het om ouders die achter de seksuele gerichtheid van hun kinderen kwamen en in reactie daarop sloegen, bedreigden of opsloten.

Gedurende de campagneperiode voor de parlementsverkiezingen, gebruikten kandidaten anti-LHBTI – retoriek. Daarbij werden LHBTI neergezet als een bedreiging voor de familie, de nationale identiteit en de nationale veiligheid²¹.

Ten aanzien van de *toegang tot onafhankelijk onderzoek* meldt Freedom House dat uitgesproken NGO's actief zijn in Armenië. Deze NGO's zijn voor hun financiering vaak afhankelijk van buitenlandse donoren. Ondanks deze belemmering was het maatschappelijk middenveld actief in de protesten van 2018 die leidden tot de 'fluwelen revolutie' en voert het overleg met de regering over beleidskwesties, met name over electorale, constitutionele en anti-corruptiehervormingen. Het US State Department meldt dat er in Armenië binnenlandse en buitenlandse mensenrechtengroeperingen actief zijn, die in het algemeen opereren zonder door de regering opgelegde beperkingen. Tegelijkertijd gaven maatschappelijke organisaties aan dat er weinig gesprekken waren met overheidsfunctionarissen (zowel online als persoonlijk) en dat de regering de mening van NGO's op verschillende belangrijke gebieden, zoals de vrijheid van meningsuiting en van de pers, negeerden of niet opzocht. Op andere gebieden, zoals hervormingen ter bevordering van een onpartijdige, onafhankelijke rechterlijke macht, verzamelde de regering rapporten en aanbevelingen van het maatschappelijk middenveld, maar het was onduidelijk in hoeverre de aanbevelingen in overweging werden genomen²².

Er is een overheidsorgaan voor de mensenrechten: de Office of the Human Rights Defender (Ombudspersoon). Dit overheidsorgaan heeft het mandaat om schendingen van de mensenrechten op alle overheidsniveaus tegen te gaan. De ombudspersoon opereerde onafhankelijk en diende als een effectieve pleitbezorger in individuele gevallen. Het kantoor weigerde echter om enkele zaken met betrekking tot LHBTI aan te nemen.

De regering stond over het algemeen binnenlandse en internationale mensenrechtengroepen toe om de omstandigheden in gevangenissen en detentiecentra te controleren, en dit gebeurde regelmatig²³.

Op het onderdeel *toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht* en de *toegang tot rechtsmiddelen* werd in de eerste beoordeling van Armenië gemeld dat er nog onzekerheden waren ten aanzien van de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechterlijke macht, ondanks dat de wet voorziet in een onafhankelijk rechtspraak. Die situatie is niet substantieel verbeterd. De Europese Commissie schrijft dat Armenië vooruitgang heeft geboekt met de aangekondigde justitiële hervormingen. In oktober 2019 is een uitgebreide strategie voor justitiële hervorming vastgesteld, samen met een strategie ter bestrijding van corruptie. Freedom House meldt dat deze

²¹ <http://www.ilga-europe.org/sites/default/files/2022/armenia.pdf>, <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/armenia>, <https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2022>, <https://www.state.gov/reports/2020-country-reports-on-human-rights-practices/armenia/>, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/armenia/>

²² <https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2022>, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/armenia/>

²³ <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/armenia/>

vijfjarige justitiële hervormingsstrategie in 2021 van kracht bleef, maar dat de vooruitgang traag verloopt.

De wet verbiedt willekeurige arrestatie en detentie en voorziet in het recht om detentie aan te vechten voor de rechtbank. In de loop van 2021 zijn er echter meldingen geweest van willekeurige arrestaties en volgens juridische deskundigen hadden verdachten in de praktijk geen mogelijkheden om de rechtmatigheid van hun arrestatie aan te vechten. De wet voorziet verder in het recht op een eerlijk en openbaar proces, maar de rechterlijke macht zag niet toe op de naleving daarvan. Ook voorziet de wet in de presumpctie van onschuld, maar verdachten genoten dit recht meestal niet.

De rechtbanken worden geconfronteerd met politieke invloed en gerechtelijke instellingen hebben te lijden onder corruptie. Rechters voelen naar verluidt druk om samen te werken met aanklagers om verdachten te veroordelen, en de vrijspraakpercentages zijn erg laag. Administratieve rechtbanken waren volgens waarnemers onafhankelijker, maar deze waren onderbemand en hadden te maken met achterstanden.

Autoriteiten passen de wet selectief toe en een eerlijk proces is niet gegarandeerd in civiele of strafzaken. Langdurige voorlopige hechtenis blijft een probleem en de Armeense rechterlijke macht wordt grotendeels gewantrouwd door het publiek.

In 2021 nam het parlement een nieuw Wetboek van Strafrecht en een nieuw Wetboek van Strafvordering aan. Deze zijn opgesteld op basis van aanbevelingen van de Raad van Europa en zijn bedoeld om de bescherming van de (mensen-)rechten van burgers beter te waarborgen en het vertrouwen in het rechtsstelsel te verbeteren. Beide gaan in 2022 in²⁴.

Armenië is niet opgenomen in de Rule of Law Index²⁵.

Conclusie

In 2020 werd Armenië aangewezen als veilig land van herkomst, met uitzondering van LHBTI en personen van wie aannemelijk is dat ze in strafrechtelijke detentie zullen worden geplaatst. De situatie is sinds die tijd niet substantieel gewijzigd. De situatie van journalisten en mensenrechtenverdedigers lijkt iets verslechterd. Dit is echter niet van een dergelijke omvang dat hiertoe een uitzonderingsgroep dient te worden opgenomen. Datzelfde geldt voor personen die wonen aan de grens met Azerbeidzjan. Overigens kan altijd op individuele basis geoordeeld worden dat behandeling in spoor 4 in plaats van in spoor 2 aangewezen is.

Op basis van deze herbeoordeling wordt de aanwijzing van Armenië als veilig land van herkomst voortgezet, met uitzondering van LHBTI en personen die in strafrechtelijke detentie worden geplaatst.

²⁴ <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/armenia/>,
https://eeas.europa.eu/sites/default/files/armenia_partnership_implementation_report_2020.pdf,
<https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2022>

²⁵ <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2021/>